

GHEORGHE BICHICEAN

ALEXANDRU VAIDA VOEVOD
FRANCMASON ȘI OM POLITIC

Din istoria Francmasoneriei

Coperta: Gheorghe Bichicean
Editura Universitară București

Tehnoredactare și procesare computerizată: Gh. Bichicean

GHEORGHE BICHICEAN

ALEXANDRU VAIDA VOEVOD

FRANCMASON ȘI OM POLITIC

- Din istoria Francmasoneriei -

Ediție revizuită și adăugită

EDITURA UNIVERSITARĂ

2022

© Toate drepturile sunt rezervate autorului.
Editura UNIVERSITARĂ București
România

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BICHICEAN, GHEORGHE

Alexandru Vaida-Voevod - francmason și om politic :
(din istoria Francmasoneriei) / Gheorghe Bichicean. - Ed.
reviz. și adăug.. - București : Editura Universitară, 2022

Conține bibliografie

ISBN 978-606-28-1492-2

061.2

929

*In memoriam
Alexandru Vaida Voevod
la 150 de ani de la naștere*

Pictură în ulei de Dan Văleanu (Sibiu)

Cuprins

O REVIZUIRE NECESARĂ	9
A NECESSARY REVISION.....	11
UNE REVISION NECESSAIRE	13
EINE NOTWENDIGE ÜBERARBEITUNG.....	15
UNA REVISIONE NECESSARIA	17
ALEXANDRU VAIDA VOEVOD. OMUL POLITIC.....	19
RĂZBOIUL, ROMÂNIA ȘI CONFERINȚA DE PACE DE LA PARIS (1919-1920).....	34
ALEXANDRU VAIDA VOEVOD ȘI UN PARCURS MASONIC NECESAR PENTRU ȚARĂ.....	49
IZVOARE. ISTORIOGRAFIA PROBLEMEI.....	49
CONFERINȚA ȘI „CEI PATRU MARI”.....	53
ALEXANDRU VAIDA VOEVOD ÎN ATMOSFERA CONFERINȚEI DE PACE	64
ALEXANDRU VAIDA VOEVOD FRANCMASON PENTRU ROMÂNIA	79
LA POARTA MARELUI ORIENT AL FRANȚEI	98
CONTACTUL CU LOJA PARIZIANĂ „ERNEST RENAN”	107
INIȚIEREA.....	115
ACTIVITATEA LUI ALEXANDRU VAIDA VOEVOD ÎN LOJA PARIZIANĂ „ERNEST RENAN” (1919-1931).....	145
DESPRE ACTIVITATEA ÎN FRANCMASONERIA ROMÂNĂ	160
SCHIMBAREA. ALEXANDRU VAIDA VOEVOD ÎN CONTEXTUL RADICALIZĂRII MIȘCĂRII ANTIMASONICE	167
PROCARLISMUL ȘI MESAJUL ANTIMASONIC.....	167
ÎN APĂRAREA PROPRIEI CAUZE	182
POSTFAȚĂ	219
AFTERWORD.....	221

Alexandru Vaida Voevod. Francmason și om politic

POSTFACE	223
BIBLIOGRAFIE.....	225
ANEXE.....	241
„MANUSCRISUL SIBIAN” DESPRE ACTIVITATEA MASONICĂ A LUI ALEXANDRU VAIDA VOEVOD.....	241
1941. ULTIMUL INTERVIU AL LUI ALEXANDRU VAIDA VOEVOD.....	259
ALEXANDRU VAIDA VOEVOD. IMAGINI ȘI DOCUMENTE	270
DOCUMENTE DIN ARHIVA BIBLIOTECII MARELUI ORIENT AL FRANȚEI, LOJA „ERNEST RENAN”	276
ALEXANDRU VAIDA VOEVOD ÎN ANUARUL LOJEI „ERNEST RENAN” PENTRU ANUL 1921	294

O REVIZUIRE NECESARĂ

Alexandru Vaida Voevod s-a impus atenției istoricilor și cercetătorilor care au încercat să surprindă evoluția lui sinusoidală și enigmatică în plan masonic. De aceea, am considerat necesară o revizuire în acest an 2022, în care se împlinesc 150 de ani de la nașterea marelui patriot, om politic și francmason. Noi documente inedite se adaugă acum, pentru a completa parcursul masonic al lui Alexandru Vaida Voevod.

Documentelor Lojei *Ernest Renan* din Biblioteca Marelui Orient al Franței (Bibliothèque du Grand Orient de France), Fondul „*Correspondance avec les Loges du Grand Orient de France 1900-1939*”; *Bibliothèque du GODF carton n°179 (1916-1923) / (1924-1939) du Fonds « Correspondance avec les Loges du Grand Orient de France 1900-1939 »* și Grand Orient de France: *Fichier de Vichy*¹, Arhivele Centrale Istorice ale României, Srviciile Județene Sibiu și Iași, în corespondența membrilor Lojei „Ernest Renan” din Paris, precum și documente ale Supremului Consiliu de Grad 33 și Ultim al Ritului Scoțian Antic și Acceptat din România, au fost deja cuprinse în edițiile anterioare (2013 și 2018). De mare interes, ca noutate, am adăugat în această ediție interviul acordat de Alexandru Vaida Voevod în anul 1941 lui Laur Preda,

¹ A se vedea pe larg documentele Lojei *Ernest Renan* din Paris în Anexele unei alte cărți: Gheorghe BICHICEAN, *Universalism masonic și interese naționale*, vol. II. „Ziditori Pentru România. Francmasoni în Loja „Ernest Renan”, Editura Adalex, Sibiu, 2019.

care completează informațiile cu privire la poziția lui Vaida Voevod în perioadă radicalizării mișcării antimasonice din România, care poate elimina confuzia care persistă asupra statutului său masonic. De asemenea, un document din colecțiile Bibliotecii Academiei, care se dovedește surprinzător în ceea ce privește activitatea lui Vaida Voevod în organizarea *Străzii Regelui* ca societate a viitorilor francmasoni. Nu în ultimul rând, este cât se poate de binevenită în actualizarea datelor sale cu privire la statutul de membru al Ordinului Masonic Român, o informație preluată din *Înfrățirea Românească*, într-un număr al ziarului din septembrie 1929.

În consecință, am fost obligat profesional să completez rezultatele cercetării cu privire la statutul și parcursul masonic al lui Alexandru Vaida Voevod, în intenția de a clarifica acele aspecte care permit mai bine, acum, o reanalizare și o nouă viziune asupra statutului său.

Aniversarea nașterii lui Alexandru Vaida Voevod, precum și Centenarul Încoronării regelui Ferdinand I și a reginei Maria la Alba Iulia în 15/28 octombrie 1922, constituie un motiv în plus pentru a reevalua activitatea și rolul Francmasoneriei, a masonilor români din perioada Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 și a Conferinței de Pace de la Paris (1919-1920), care au marcat decisiv destinul României.

Este recunoașterea sigiliului pe care Francmasoneria română l-a așezat pe istoria țării.

Autorul
Sibiu, 2022

A NECESSARY REVISION

Alexandru Vaida Voevod was imposed on the attention of historians and researchers who tried to capture his sinusoidal and enigmatic evolution in the Masonic plane. Therefore, I considered it necessary to review this year 2022, in which 150 years have passed since the birth of the great patriot, politician and Freemason. New unpublished documents are now added, to complete the Masonic journey of Alexandru Vaida Voevod.

Documents of the Ernest Renan Lodge from the Library of the Grand Orient of France (Bibliothèque du Grand Orient de France), the fund "*Correspondance avec les Loges du Grand Orient de France 1900-1939*"; Bibliothèque du GODF Carton N ° 179 (1916-1923) / (1924-1939) du Fonds "*Correspondance Avec Les Loges du Grand Orient of France 1900-1939*" and Grand Orient de France: Fichier de *Vichy*, Central Historical Archives, subsidiaries of Sibiu and Iași, in the correspondence of the members of the "Ernest Renan" Lodge in Paris, as well as documents of the Supreme Council of the 33rd and Last Degree of Ancient and Accepted Scottish Rite in Romania, were already been included in the previous editions (2013 and 2018). Of greater interest, as a novelty, I added in this edition the interview given by Alexandru Vaida Voevod in 1941 to Laur Preda, which completes the information regarding the position of Vaida Voevod during the radicalization of the anti-Masonic movement in Romania,

which can eliminate the confusion that persists on to his Masonic status. Also, a document from the collections of the Academy Library, which proves to be surprising in terms of Vaida Voevod's activity in organizing the *Straja Regelui* as a society of the future Freemasons. Last but not least, it is as welcome as possible in the updating of its data regarding the status of a member of the Romanian Masonic Order, an information taken from the magazine „Înfrățirea Românească”, published in a number of the newspaper of 1929.

As a result, I was professionally obliged to complete the results of the research on the status and Masonic course of Alexandru Vaida Voevod, with the intention to clarify those aspects that now better allow, a reanalysis and a new vision on his status. The anniversary of the birth of Alexandru Vaida Voevod, as well as the Centenary of the Coronation of King Ferdinand I and Queen Maria in Alba Iulia on October 15/28, 1922, is an additional reason to reevaluate the activity and role of Freemasonry, of the Romanian freemasons during the period of the Grand Union of December 1, 1918, and the Paris Peace Conference (1919-1920), which decisively marked Romania's destiny.

It is the recognition of the seal that the Romanian Freemasonry has placed on the country's history.

Author
Sibiu, 2022

UNE REVISION NECESSAIRE

Alexandru Vaida Voevod a été imposée à l'attention des historiens et des chercheurs qui ont tenté de capturer son évolution sinusoïdale et énigmatique dans le plan maçonnique. Par conséquent, j'ai jugé nécessaire de réviser cette année 2022, au cours de laquelle 150 ans se sont écoulés depuis la naissance du grand patriote, politicien et franc-maçon. De nouveaux documents uniques sont maintenant ajoutés pour terminer le parcours maçonnique d'Alexandru Vaida Voevod.

Les documents de la Loge *Ernest Renan* dans la Bibliothèque du Grand Orient de France, le Fonds «*Correspondance avec les Loges du Grand Orient de France 1900-1939*»; *Bibliothèque du GODF carton n°179 (1916-1923) / (1924-1939) du Fonds « Correspondance avec les Loges du Grand Orient de France 1900-1939 »* et Grand Orient de France: *Fichier de Vichy*, Archives Historiques Centrales, filiales de Sibiu et Iași, dans la correspondance des membres de la Lodge « Ernest Renan » à Paris, ainsi que des documents du Conseil Suprême du 33ème et Dernier Degré du Rite Ecosais Ancien et Accepté en Roumanie, ont déjà été inclus dans les éditions précédentes (2013 et 2018). D'un grand intérêt, en tant que nouveauté, j'ai ajouté dans cette édition l'interview donnée par Alexandru Vaida Voevod en 1941 à Laur Preda, qui complète les informations concernant la position de Vaida Voevod lors de la radicalisation du mouvement antimaçonnique, ce qui peut éliminer la confusion qui persiste sur son

statut maçonnique. En outre, un document des collections de la bibliothèque de l'Académie, qui s'avère surprenant en termes d'activité de Vaida Voevod dans l'organisation *Straja Regelui* en tant que société des futurs francs-maçons. Enfin et surtout, il est aussi bienvenu que possible dans la mise à jour de ses données sur le statut de membre de l'Ordre maçonnique roumain, une information tirée du magazine *Înfrățirea Românească*, publié dans un certain nombre de 1929.

En conséquence, j'ai été professionnellement obligé de terminer les résultats de la recherche sur le statut et le parcours maçonnique d'Alexandru Vaida Voevod, dans l'intention de clarifier les aspects qui permettent mieux, maintenant, une ré-analyse et une nouvelle vision sur son statut. L'anniversaire de la naissance d'Alexandru Vaida Voevod, ainsi que le centenaire du couronnement du roi Ferdinand I de la reine Marie à Alba Iulia le 15/28 octobre, sont une raison supplémentaire pour réévaluer l'activité et le rôle de la franc-maçonnerie, et les francs-maçons roumains en période la de la Grande Union du 1er décembre 1918 et de la de la Conférence de paix de Paris (1919-1920), qui a marqué de manière décisive le destin de la Roumanie.

C'est la reconnaissance du sceau que la francmaçonnerie roumaine a placée sur l'histoire du pays.

Auteur
Sibiu, 2022

EINE NOTWENDIGE ÜBERARBEITUNG

Alexandru Vaida Voevod erregte die Aufmerksamkeit von Historikern und Forschern, die versuchten, seine synusoidale und rätselhafte Entwicklung in freimaurerischen Begriffen festzuhalten. Deshalb hielt ich es für notwendig, dieses Jahr 2022 zu revidieren, in dem sich der 150. Geburtstag des großen Patrioten, Politikers und Freimaurers erfüllt. Neue unveröffentlichte Dokumente werden nun hinzugefügt, um die freimaurerische Reise von Alexandru Vaida Voevod zu vervollständigen.

Dokumente der Loge Ernest Renan aus der Bibliothek des Großen Orients von Frankreich (Bibliothèque du Grand Orient de France), dem Fonds „Correspondance avec les Loges du Grand Orient de France 1900-1939“; Bibliothèque du GODF carton n°179 (1916-1923) / (1924-1939) du Fonds «Correspondance avec les Loges du Grand Orient de France 1900-1939» und Grand Orient de France: Fichier de Vichy, Central Historical Archives of Rumänien, die Bezirksdienste von Sibiu und Iași, in der Korrespondenz der Mitglieder der Loge „Ernest Renan“ in Paris, sowie Dokumente des Obersten Rates des 33. und Letzten Grades des Alten und Angenommenen Schottischen Ritus in Rumänien, waren bereits in den vorherigen Ausgaben (2013 und 2018) enthalten. Von größerem Interesse haben wir als Neuheit in dieser Ausgabe das Interview hinzugefügt, das Alexandru Vaida Voevod 1941 mit Laur Preda gegeben hat, das die Informationen über die

Position von Vaida Voevod während der Radikalisierung der Anti-Freimaurer-Bewegung in Rumänien vervollständigt die Verwirrung beseitigen, die auf seinem Freimaurerstatus besteht. Außerdem ein Dokument aus den Sammlungen der Akademiebibliothek, das im Hinblick auf Vaida Voevods Aktivität bei der Organisation der *Straja Regelui* als einer Gesellschaft zukünftiger Freimaurer überraschend ist. Nicht zuletzt ist es sehr willkommen, seine Daten zum Status eines Mitglieds des rumänischen Freimaurerordens zu aktualisieren, eine Information, die der „Înfrățirea Românească“ entnommen wurde und in einer Ausgabe der Zeitung von 1929 erschien.

Infolgedessen war ich beruflich verpflichtet, die Forschungsergebnisse bezüglich Status und freimaurerischem Kurs von Alexandru Vaida Voevod zu vervollständigen, mit der Absicht, jene Aspekte zu klären, die nun besser eine Neuanalyse und eine neue Vision des Status erlauben bzw.

Der Jahrestag der Geburt von Alexandru Vaida Voevod sowie der 100. Jahrestag der Krönung von König Ferdinand I. und Königin Maria in Alba Iulia am 15./28. Oktober sind ein weiterer Grund, die Tätigkeit und Rolle der Freimaurerei neu zu bewerten die rumänischen Freimaurer während der Zeit der Großen Union vom 1. Dezember 1918 und die Pariser Friedenskonferenz (1919-1920), die das Schicksal Rumäniens entscheidend prägte.

Es ist die Anerkennung des Siegels, das die rumänische Freimaurerei der Geschichte des Landes aufgedrückt hat.

Autor
Hermannstadt/Sibiu, 2022

UNA REVISIONE NECESSARIA

Alexandru Vaida Voevod è stato imposto all'attenzione di storici e ricercatori che hanno cercato di catturare la sua evoluzione sinusoidale ed enigmatica sul piano massonico. Pertanto, ho ritenuto necessario rivedere quest'anno 2022, in cui sono passati 150 anni dalla nascita del grande patriota, politico e massone. Nuovi documenti unici vengono aggiunti ora per completare il corso massonico di Alexandru Vaida Voevod.

I documenti della Loggia "Ernest Renan" nella Biblioteca del Grand Oriente della Francia (Bibliothèque du Grand Orient de France), il fondo "Correspondance avec les Loges du Grand Orient de France 1900-1939"; Bibliothèque du GODF carton n°179 (1916-1923) / (1924-1939) du Fonds «Correspondance avec les Loges du Grand Orient de France 1900-1939» e Grand Orient de France: Fichier de Vichy, Archive Centrale Storica, del Sibiu e Iași, nella corrispondenza dei membri della Loggia "Ernest Renan" di Parigi, nonché documenti del Consiglio Supremo 33 e Ultimo dell'Antico e Accettato Rito Scozzese in Romania, sono già stati inclusi nelle precedenti edizioni (2013 e 2013 2018). Di grande interesse, come novità, ho aggiunto in questa edizione l'intervista fornita da Alexandru Vaida Voevod nel 1941 a Laur Preda, che completa le informazioni sulla posizione di Vaida Voevod durante la radicalizzazione del movimento antimassonico, che può eliminare la confusione che persiste sul suo

status massonico. Inoltre, un documento delle collezioni della Biblioteca dell'Accademia, che si rivela sorprendente in termini di attività di Vaida Voevod nell'organizzazione della *Straja Regelui* come società dei futuri massoni. Ultimo ma non meno importante, è il più gradito possibile nell'aggiornamento dei suoi dati sullo status del membro dell'Ordine massonico rumeno, un'informazione presa dal „Înfrățirea Românească”, pubblicata in un certo numero di giornali del 1929.

Di conseguenza, sono stato obbligato in modo professionale a completare i risultati della ricerca sullo status e sul corso massonico di Alexandru Vaida Voevod, nell'intenzione di chiarire quegli aspetti che consentono meglio, ora, una rianalisi e una nuova visione. L'anniversario della nascita di Alexandru Vaida Voevod, nonché il Centenario dell'ingorgo del re Ferdinando I e la regina Maria ad Alba Iulia il 15/28 ottobre 1922, sono un motivo aggiuntivo per rivalutare l'attività e il ruolo della massoneria, di I massoni rumeni del periodo dell'Grande Unione dal 1° dicembre 1918 e la Conferenza di pace di Parigi (1919-1920), che segnò decisamente il destino della Romania.

È il riconoscimento del sigillo che la massoneria rumena ha posto nella storia del paese.

Autore
Sibiu, 2022

ALEXANDRU VAIDA VOEVOD OMUL POLITIC

Există în istoria României personaje care sunt oameni adevărați, nu legende, oameni care s-au dedicat țării și în viața cărora tragicul se împletește cu eroicul. Unul dintre aceștia, trecut o perioadă la indexul istoriei, revenit binemeritat și recunoscut ca mare personalitate a României în anii '90, este Alexandru Vaida Voevod.

Rămas un anonim mult timp în perioada comunistă, așezat într-un mormânt știut doar de câțiva oameni, controversat în perioada post comunistă pentru atitudinea sa din timpul Conferinței de Pace de la Paris din 1919 asociată Francmasoneriei și pentru atitudinea radical antimasonică și antisemită din perioada carlistă, Alexandru Vaida Voevod a marcat prin activitatea sa viața politică a țării.

Perioada interbelică și cea postbelică, până la arestarea sa din anul 1947, sunt o dovadă a patriotismului, a profesionalismului și a unei intense trăiri pentru România. Alexandru Vaida Voevod a fost nu doar un om politic - unul dintre liderii marcați ai Partidului Național Român din Transilvania (P.N.R.), apoi ai Partidului Național Țărănesc, pentru a căruia fondare a militat prin fuziunea P.N.R. cu Partidul Țărănesc - Ion Mihalache² în 10 octombrie 1926 - ci și medic și publicist.

² Ion *Mihalache* (3 martie 1882, Topoloveni – 6 martie 1963, Râmnicu Sărat): învățător, om politic, ministru în mai multe guverne, fondator și președinte al Partidului Țărănesc, vicepreședinte al Partidului Național-

În viața politică a debutat ca un ferm susținător al drepturilor naționale ale românilor transilvăneni. El însuși afirma că a fost un „*ministru voluntar, neretribuit, al cauzei naționale ardelenene*”³. După Unirea de la 1918, a ocupat timp de trei mandate funcția de președinte al Consiliului de Miniștri și a condus succesiv Ministerele de Interne și de Externe ale României.

∴

Alexandru Vaida Voevod s-a născut la 27 februarie 1872 în localitatea Olpret (Bobâlna), într-o familie veche românească și bogată, se spune, înrudită fiind cu mari personalități politice și bisericești ale Transilvaniei⁴: episcopii greco-catolici Ioan Bob și Ioan Lemeni, iar Alexandru Bohățel⁵,

Țărănesc. A se vedea și Ioan SCURTU: *Ion I.C. Brătianu. Activitatea politică*, Editura Museion, 1992, pp. 85-86.

³ Alexandru VAIDA VOEVOD, *Memorii*, vol. II, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1995, p. 39.

⁴ Adina GERMAN, Ioan GERMAN, *Mărturii despre Alexandru Vaida-Voevod*, VI, în „Acta Mvsei Napocensis”, 35-36, Istorie II, 1998-1999, Cluj-Napoca, 1999, Extras. Strămoșii săi erau din Gîrbou. Principele Gabriel Bethlen (1613-1629) l-a ridicat la rang de nobil pe Dan de Gîrbou, împreună cu fiii săi, în 15 noiembrie 1627. În acest fel s-a adăugat numelui titlul „Vaida” (în maghiară, Voevod). Pe larg cu privire la originile familiei, a se vedea: Ioan A. GERMAN, *Alexandru Vaida Voevod și Francisc Ferdinand de Habsburg*, pp. 6-9. Ioan German este fiul Ilenei, fiica lui Alexandru Vaida Voevod, căsătorită German. <http://www.Vaidavoevod.ro>.

⁵ Ioan Bob s-a născut la 25 noiembrie 1739 în localitatea Orman, comitatul Solnocul Interior, astăzi în județul Cluj. Părinții săi erau nobili români. În anul 1778 episcopul Grigore Maior l-a hirotonit preot și l-a numit secretar episcopal, apoi protopop în Daia Română. La 6 iunie 1784 a fost consacrat episcop. Pe 30 martie 1792, a adresat împăratului Leopold al II-lea memoriul intitulat *Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae*. A se vedea: Ioan CHINDRIȘ, *Un Supplex Libellus Românesc inedit 1783*, în „Satu Mare. Studii și cercetări”, V-VI, 1981-1982, pp. 235-264. Alexandru Bohățel (12 august 1816 - 18 ianuarie 1897): nobil român, jurist, Căpitan suprem de Năsăud, deputat de Pesta în 1848-1849. A studiat la Blaj și Cluj, unde a practicat avocatura. Al. Bohățel a apărat drepturile economice și